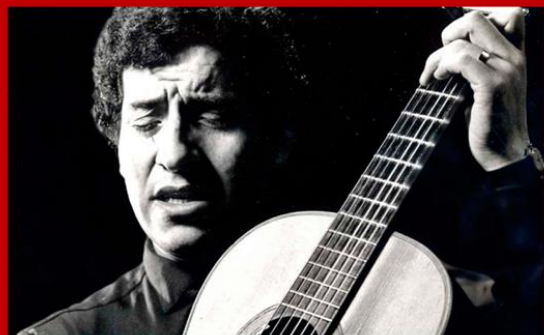


ΜΝΗΜΗ ΒΙΚΤΟΡ ΧΑΡΑ

ΤΟΥ ΤΡΟΒΑΔΟΥΡΟΥ ΤΗΣ ΧΙΛΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

“Πόσο τρομακτικό το πρόσωπο του φασισμού!”

Καφενείο της Πέμπτης, 12 Σεπτεμβρίου 2024



Μνήμη Βίκτορ Χάρα

του τροβαδούρου της Χιλής και της Επανάστασης

**“Πόσο τρομακτικό
το πρόσωπο του φασισμού!”**

Στο Καφενείο της Πέμπτης

Παρουσίαση: Μάριος Γεωργίου

Απαγγέλλουν: Sarita Zuljević

Αντρέας Χρυσάνθου

Παρεμβάσεις: Ricardo Lopez-Tello

Luis Eduardo Mena Puebla

Εισαγωγή & Συντονισμός: Μερόπη Τσιμίλλη

Πέμπτη, 12 Σεπτεμβρίου 2024, 7:30 μμ

Στα γραφεία της Σοσιαλιστικής Έκφρασης,
Ρήγα Φεραίου 25Α, και μέσω ZOOM και ΦΒ

Εισαγωγική παρουσίαση από Μερόπη Τσιμίλλη

για την περίοδο πριν την εκλογή του Σαλβαντόρ Αλιέντε και κατά την προεδρία του

51 χρόνια από το αμερικανοκίνητο πραξικόπημα του Πινοσέτ που έπνιξε στο αίμα τη Χιλή, το Καφενείο της Πέμπτης, 12 του Σεπτέμβρη, με τίτλο «ΜΝΗΜΗ ΒΙΚΤΟΡ ΧΑΡΑ», τιμά τον τροβαδούρο της Χιλής και της Επανάστασης, που βασανίστηκε άγρια και δολοφονήθηκε από τους αιμοσταγείς φασίστες. Στο πρόσωπό του τιμούμε και τις χιλιάδες που φυλακίστηκαν, που εξαφανίστηκαν, που εξορίστηκαν, τις εκατοντάδες που βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν. Τιμούμε τη μνήμη του Σαλβαντόρ Αλιέντε που οραματίστηκε και πάλεψε για να υλοποιηθεί το μεγαλύτερο πείραμα σοσιαλιστικού μετασχηματισμού με ειρηνικά μέσα, ένα πείραμα που θα φωτίζει πάντα τη σοσιαλιστική σκέψη ολόκληρου του κόσμου. Τιμούμε τον Χιλιανό λαό που στήριξε τη Λαϊκή Ενότητα του Αλιέντε και αγωνίστηκε με τον Πρόεδρό του, που αντιστάθηκε σε όλα όσα είχαν επιχειρηθεί για να εμποδίσουν την εκλογή του και σε κάθε απόπειρα ανατροπής του, μέχρι εκείνο το τραγικό πρωινό της 11ης Σεπτεμβρίου 1973 - τραγικό όχι μόνο για τη Χιλή αλλά και για όλους τους αγωνιζόμενους λαούς.

Victor Jara, Zamba del Che



«... τα ανθρώπινα δικαιώματα βιάζονται σε τόσα μέρη στη Λατινική Αμερική... Μας επιβάλλουν στρατιωτικούς να υποτάξουν τον λαό, δικτάτορες, δολοφόνους, γορίλες και στρατηγούς...» λέει ανάμεσα σε άλλα το τραγούδι *Zamba del Che*⁽¹⁾, και μας θυμίζει τον πίνακα του Diego Rivera. Κοινή η ιστορία των χωρών της Λατινικής Αμερικής. Χώρες πλήρως εξαρτημένες από ξένα συμφέροντα, με κυβερνήτες υπάκουες μαριονέτες στις επιθυμίες των ξένων αφεντικών, “Δημοκρατίες της μπανάνας”. Είναι οι χώρες που οι ΗΠΑ θεωρούν σαν “την πίσω αυλή τους”.



Ο διευθυντής της CIA John Foster Dulles δίνει τα χέρια με τον συνταγματάρχη Castillo Armas.
Πίνακας του Diego Rivera, 1954.

Ο Σαλβαντόρ Αλιέντε ήταν υποψήφιος για την προεδρία ήδη στις εκλογές του 1958, όπου όμως πήρε χαμηλό ποσοστό. Κατέρχεται ξανά ως υποψήφιος στις εκλογές του 1964, αλλά οι ΗΠΑ, κυρίως μέσω της CIA, δαπάνησαν 20 εκ. δολάρια για να υποστηρίξουν τον αντίπαλο του Αλιέντε, τον Εντουάρτο Φρέι. Όπως έγραψε ο δημοσιογράφος William Blum, *“υπάρχει ένα πράγμα που οι Ηνωμένες Πολιτείες μισούν περισσότερο από έναν μαρξιστή στην εξουσία: ένα δημοκρατικά εκλεγμένο μαρξιστή στην εξουσία”*.

Η CIA ξεκίνησε ένα πρόγραμμα χυδαίας αντικομμουνιστικής προπαγάνδας και παραπληροφόρησης για να τρομάξει τους πολίτες της Χιλής. Οι πολίτες βομβαρδίζονται από εικόνες φλεγόμενων εκκλησιών, στρατοπέδων συγκέντρωσης, ρωσικών τανκ, ενός Τείχους του Βερολίνου να ορθώνεται καταμεσής του Σαντιάγκο, και γενειοφόρων ανταρτών που απάγουν παιδάκια.

Οι τακτικές του τρόμου λειτούργησαν και εκλέγηκε ο Εντουάρτο Φρέι.

Το 1969, σε εποχή που η Χιλή βρισκονταν εν μέσω νέων εσωτερικών εντάσεων, συγκροτείται το κόμμα της **Λαϊκής Ενότητας (UP - Unidad Popular)**, από σοσιαλιστές, κομμουνιστές, και ριζοσπάστες καθολικούς, με επικεφαλής τον Αλιέντε για να διεκδικήσουν τις προεδρικές εκλογές του 1970.

Η Λαϊκή Ενότητα έθετε ως πολιτικούς στόχους

- *“να διαφυλάξει και να επεκτείνει τις δημοκρατικές κατακτήσεις των εργαζομένων” και*
- *“να μεταβάλει τους ισχύοντες θεσμούς, εγκαθιδρύοντας ένα νέο κράτος όπου η εργατική τάξη και γενικά ο λαός θα ασκεί την πραγματική εξουσία”,*
- *για τις ένοπλες δυνάμεις, “τη διασφάλιση του εθνικού χαρακτήρα τους και της άρνησης να χρησιμοποιηθούν ενάντια στον λαό ή για τα συμφέροντα ξένων δυνάμεων”,*
- *και για την αστυνομία “την αναδιοργάνωσή της, ώστε να μη χρησιμοποιηθεί ποτέ πια ως καταπιεστική δύναμη ενάντια στον λαό, αλλά αντίθετα να εκπληρώνει τον προορισμό της, που είναι να υπερασπίζει τον λαό από αντικοινωνικές ενέργειες”*.

Λίγες εβδομάδες πριν τις εκλογές, ο Αλιέντε υποσχέθηκε μια **“αντιιμπεριαλιστική αντιολιγαρχική κυβέρνηση”**, μεγάλης κλίμακας αγροτική μεταρρύθμιση εις βάρος της μεγάλης ιδιοκτησίας και εθνικοποίηση όλων των ξένων επιχειρήσεων και τραπεζών, συμπεριλαμβανομένων και των τεράστιων αμερικανικών επενδύσεων στα σημαντικότερα, για την οικονομία της Χιλής, ορυχεία χαλκού.

Η χιλιανή ελίτ πανικόβλητη φυγάδευε τα κεφάλαιά της στο εξωτερικό, οι ιδιωτικές επενδύσεις μειώθηκαν και η οικονομική κρίση που είχε σημειωθεί από το 1967, κορυφώθηκε το 1970. Η παραγωγή μειώθηκε και αυξήθηκε η ανεργία.

Καθώς πλησίαζαν οι εκλογές με βέβαιη την εκλογή του Αλιέντε, ο Νίξον αποφάσισε να τον ανατρέψει. Αναθέτει πραξικόπημα στην CIA με οργανωτή τον Χένρυ Κίσινγκερ. Προσπαθούν να δωροδοκήσουν τον στρατηγό Ρενέ Σνάνιντερ, αρχηγό του Γενικού Επιτελείου, ο οποίος όμως δηλώνει απερίφραστα ότι ο στρατός θα σεβαστεί την όποια επιλογή του Κογκρέσου.

Έτσι, η πρώτη απόπειρα πραξικοπήματος αποτυγχάνει. Δύο μόλις μέρες πριν τις εκλογές, συμμορία της ακροδεξιάς τραυμάτισε σε ενέδρα τον Σνάνιντερ.

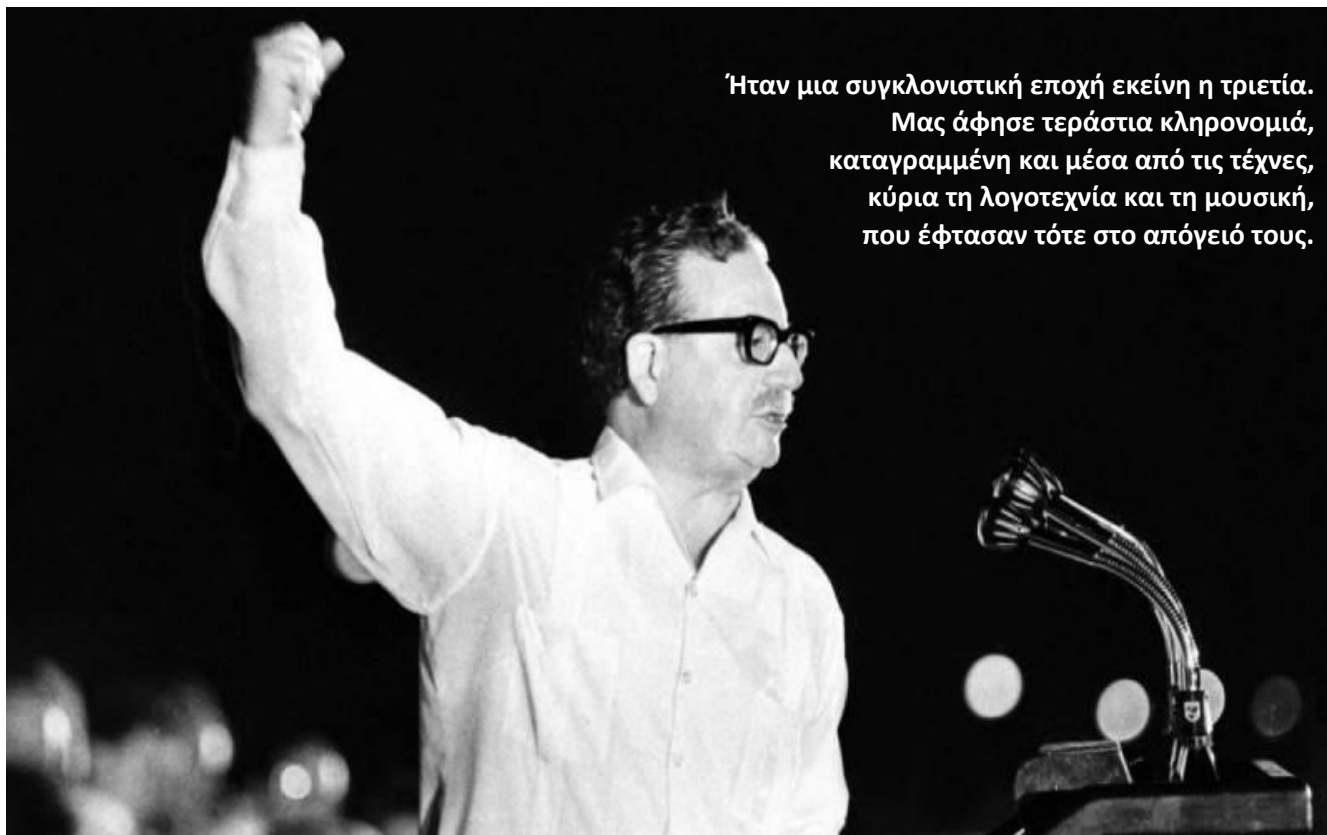


Ο Αλιέντε θριαμβεύει με 135 ψήφους έναντι 35 του Αλεσάντρι. Η εκλογή του επικυρώνεται στις 24 του Οκτώβρη 1970.

Ο Αλιέντε είναι ο πρώτος μαρξιστής που έγινε πρόεδρος χώρας μέσω δημοκρατικών εκλογών. Έτσι ξεκινά ένα σημαντικό και πρωτοφανές πείραμα: αυτό της ειρηνικής σοσιαλιστικής αλλαγής. Στην ομιλία του μετά την ορκωμοσία του ο Αλιέντε έδωσε άμεσα το στίγμα της κυβέρνησης εξαγγέλοντας το **μανιφέστο του για έναν δημοκρατικό δρόμο προς τον σοσιαλισμό.**

Επί Αλιέντε,

- καταργήθηκαν προνόμια ξένων εταιρειών,
- τέθηκαν υπό πλήρη έλεγχο οι βασικοί τομείς της εγχώριας παραγωγής και το τραπεζικό σύστημα και προωθήθηκε ευρύτατο πρόγραμμα κρατικοποιήσεων/εθνικοποιήσεων, αρχίζοντας από τα ορυχεία χαλκού,
- έγινε αναδασμός εκατομμυρίων στρεμμάτων καλλιεργήσιμης γης προς ακτήμονες ως μέρος της αγροτικής μεταρρύθμισης,
- ενισχύθηκε το κράτος πρόνοιας και με τη δημιουργία ενός δημόσιου συστήματος υγείας,
- υιοθετήθηκαν μέτρα όπως το πάγωμα των τιμών, αυξήσεις μισθών και φορολογικές μεταρρυθμίσεις, ανακατανέμοντας έτσι τα εισοδήματα προς τα κατώτερα στρώματα.
- έγινε νέα θεσμική οργάνωση του κράτους, ως λαϊκού πλέον κράτους, με την ίδρυση ενός ενιαίου σώματος αντιπροσώπων.
- ιδρύθηκαν ο Αναπτυξιακός Συνεταιρισμός Ιθαγενών Πληθυσμών και το Ινστιτούτο Εκπαίδευσης των Μαπούτσε για να καλύψουν τις ανάγκες των αυτοχθόνων κατοίκων της Χιλής.
- Παράλληλα, ο Αλιέντε εφάρμοσε εξωτερική πολιτική διεθνούς αλληλεγγύης και εθνικής ανεξαρτησίας, ξεκινώντας τη συνεργασία πρώτα με την Κίνα και στη συνέχεια με την Κούβα.



Ήταν μια συγκλονιστική εποχή εκείνη η τριετία.
Μας άφησε τεράστια κληρονομιά,
καταγραμμένη και μέσα από τις τέχνες,
κύρια τη λογοτεχνία και τη μουσική,
που έφτασαν τότε στο απόγειό τους.

Γράφει ο Εντουάρτο Γκαλεάνο στο βιβλίο του “Μνήμη της φωτιάς – III. Ο αιώνας του ανέμου”:



Η Χιλή ξαναγιεννιέται

1972, Σαντιάγο της Χιλής

Ένα εκατομύριο άτομα έχουν ξεχυθεί στους δρόμους του Σαντιάγο, για να υποστηρίξουν τον Σαλβαδόρ Αλιέντε εναντίον των θνησιμαίων της αστικής τάξης που παριστάνουν τους πατριώτες. Ένας λαός σε αναβρασμό, λαός που αποτινάζει το ζυγό της κακοπάθειάς του: η Χιλή, στην προσπάθειά της να ορθοποδήσει, επανακτεί το χαλκό, το σίδηρο, το νίτρο, τις τράπεζες, το εξωτερικό εμπόριο και τα μονοπώλια της βιομηχανίας. Η επόμενη εθνικοποίηση που ανακοινώνεται είναι τα τηλέφωνα της ΙΤΤ. Θα αποζημιωθούν σύμφωνα με τις φορολογικές τους δηλώσεις, δηλαδή ελάχιστα.

Ο πρόεδρος της ΙΤΤ (International Telephone and Telegraph Corporation) προσφέρει ένα εκ. δολάρια σε όποιον "καταφέρει να θέσει τέρμα στην καταστροφή». Ο Νίξον προσφέρει 10 εκ. δολάρια στη CIA για να ανατρέψει τον Αλιέντε. Διεθνής Τράπεζα, μαζί και εθνικές και ιδιωτικές τράπεζες, τερματίζουν τη δυνατότητα δανεισμού, εκτός και αν είναι για στρατιωτικά έξοδα! Κατρακυλά η διεθνής τιμή του χαλκού.

Ταυτόχρονα με την οικονομική πίεση που ασκούσαν οι ΗΠΑ, η CIA επιδόθηκε σε μία εκστρατεία εσωτερικής αποσταθεροποίησης. Μαζί με διάφορες πολυεθνικές ξόδευαν τεράστια ποσά χρηματοδοτώντας ανατινάξεις και εμπρησμούς εργοστασίων, υποκλοπές, εκβιασμούς, ενδιάμεσους πράκτορες, μισθοφόρους, χαφιέδες, παρακρατικές φασιστικές οργανώσεις, ομαδούλες του υποκόσμου, αντιπολιτευτικά κόμματα, «ανθρωπιστικές οργανώσεις», δημοσιογράφους, στρατιωτικούς, «αξιοπρεπείς» επιχειρηματίες, παπάδες και κοσμικούς της φασιστικής οργάνωσης Opus Dei, απεργίες όπως αυτή των ιδιοκτητών φορτηγών αυτοκινήτων, και διαδηλώσεις γυναικών με κατσαρόλες! «Δημοσιογράφοι» μόνταραν φωτογραφίες με σοβιετικά τανκς, τα οποία "έδειχναν" να προστατεύουν το προεδρικό μέγαρο.

Παρ' όλα αυτά, η δημοτικότητα του Αλιέντε συνεχώς αυξανόταν. Οι Αμερικανοί οργάνωσαν τον Ιούνιο του 1973 ένα πραξικόπημα, που καταστάληκε όμως από τη νόμιμη ηγεσία του στρατού και τον στρατηγό Πρατς. Μετά την καταστολή ο στρατηγός Πρατς συμβούλεψε τον Αλιέντε να δώσει όπλα στο λαό ανοίγοντας τα οπλοστάσια. Ο Αλιέντε όμως, διαφωνεί: *"Όχι. Αυτή η επανάσταση θα γίνει χωρίς σταγόνα αίμα. Βασίζεται σε ειρηνικές αξίες και όχι στη βία"*. Ο Αλιέντε ήταν πεπεισμένος πως ενδεχόμενη προσπάθεια ανατροπής του με τη βία των όπλων θα τσακιστεί από την "επαναστατική βία" των λαϊκών μαζών. Και τοποθετεί, στη θέση του Πρατς, τον Αουγκούστο Πινοσέτ.

Εκείνο το τραγικό πρωινό της 11ης Σεπτεμβρίου 1973, τραγικό όχι μόνο για τη Χιλή αλλά για όλους τους αγωνιζόμενους λαούς, το πραξικόπημα ξεσπά. Συγχρονισμένη επίθεση στο προεδρικό μέγαρο «La Moneda». Η χώρα έχει πέσει στα χέρια των πραξικοπηματιών.





Με το προεδρικό μέγαρο να πολιορκείται από δυνάμεις του στρατού, της αστυνομίας και παραστρατιωτικές φασιστικές ομάδες, υπό την ηγεσία του στρατηγού Αουγκούστο Πινοσέτ, σε συνεργασία με πράκτορες της CIA, ο Αλιέντε απευθύνει από το γραφείο του, ανάμεσα σε βομβαρδισμούς, τον τελευταίο του λόγο προς το λαό της Χιλής, με τον πιο κάτω επίλογο:

“... αργά ή γρήγορα, οι μεγάλες λεωφόροι θα ανοίξουν και πάλι διάπλατα και οι ελεύθεροι άνθρωποι θα περπατούν μέσα από αυτές για να χτίσουν μια καλύτερη κοινωνία.

Ζήτω η Χιλή! Ζήτω οι άνθρωποι! Ζήτω οι εργαζόμενοι!

Αυτά είναι τα τελευταία λόγια μου, και είμαι βέβαιος ότι η θυσία μου δεν θα είναι μάταια, είμαι βέβαιος ότι, τουλάχιστον, θα είναι ένα μάθημα ηθικής που θα τιμωρήσει το κακούργημα, τη δειλία και την προδοσία”.



11 του Σεπτεμβρίου 1973, δύο το μεσημέρι:

ο Πρόεδρος της Χιλής Σαλβαντόρ Αλιέντε πέφτει νεκρός.

Η χούντα κατέστειλε με ωμή βία κάθε αντίσταση. Θύματα δεν ήταν μόνο όσοι αντιστάθηκαν αλλά και άνθρωποι που απλά υπήρξαν οπαδοί της Λαϊκής Ενότητας. Από την πρώτη μέρα, χιλιάδες κομμουνιστές, αριστεροί και δημοκράτες οδηγούνται στο Εθνικό Στάδιο του Σαντιάγκο. Εκατοντάδες βασανίζονται φρικτά ή/και δολοφονούνται. Ανάμεσά τους και ο τροβαδούρος της Χιλής και της Επανάστασης, ο Βίκτορ Χάρα.



Έτσι άρχισε η πολύχρονη υπαγωγή της Χιλής σε ένα από τα στυγνότερα φασιστικά καθεστώτα που επέβαλαν μέσα στον 20ό αιώνα το κεφάλαιο και οι πολυεθνικές για τη διατήρηση της εξουσίας τους, με τοποτηρητή των ΗΠΑ ένα κτηνώδες ανδρείκελο, τον Πινοσέτ, την "κυβέρνηση" του οποίου οι ΗΠΑ έσπευσαν πρώτα από όλα τα κράτη να αναγνωρίσουν.



Κίσινγκερ και Πινοσέτ

Κίσινγκερ: «Δεν υπήρχε κανένας απολύτως λόγος να επιτραπεί σε μια χώρα να γίνει μαρξιστική μόνο και μόνο επειδή ο λαός της ήταν ανεύθυνος».



Χαμόγελα και υποταγή - Πινοσέτ και Μπους Χιλή, Δεκέμβρης 1990

Εκτός από τη φασιστική τρομοκρατία για να "να συνετίσει τους απείθαρχους" - ηλεκτροσόκ, βιασμοί, βασανιστήρια, εξαφανίσεις, εκτελέσεις και "ελεύθερες πτώσεις" στον Ειρηνικό Ωκεανό, η Χούντα «εισήγαγε» και οικονομολόγους από το Πανεπιστήμιο του Σικάγο, τον Μίλτον Φρίντμαν, εκ των ιδρυτών της Mont Pelerin Society, και "μαθητές" του - τα Chicago Boys, για να εφαρμόσουν, με την υποστήριξη των ΗΠΑ, τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές τους. Και η χώρα μετατράπηκε σε ένα πεδίο μελέτης της εφαρμογής των «συνταγών» του Φρίντμαν, και σε ένα πειραματόζωο των «φαρμάκων» του ΔΝΤ.



Η Mont Pelerin Society καραδοκώσε από την ίδρυσή της για το πρώτο της «πείραμα»!

Πινοσέτ με Μίλτον Φρίντμαν



Ο Φρίντμαν τιμήθηκε με το βραβείο Νόμπελ Οικονομικών Επιστημών το 1976 για το «πρωτότυπο» όπως χαρακτηρίστηκε έργο του!

Και θα γράψει τότε ο Εντουάρντο Γκαλεάνο στο "Μέρες και νύχτες αγάπης και πολέμου":
**Οι θεωρίες του Μίλτον Φρίντμαν του έδωσαν το βραβείο Νόμπελ,
στη Χιλή έδωσαν τον Πινοσέτ!**

Παρουσίαση από τον Μάριο Γεωργίου

Βίκτορ Χάρα (V́ctor Lidio Jara Mart́nez)

*Πόσο δύσκολο μου είναι να τραγουδήσω,
όταν πρέπει, να τραγουδήσω για τον τρόμο
για τον τρόμο που ζώ, για τον τρόμο που πεθαίνω,
όταν βλέπω τον εαυτό μου ανάμεσα σε τόσες στιγμές απείρου,
όπου η σιωπή και οι κραυγές είναι το τέλος του τραγουδιού μου.*

*(Απόσπασμα από το τελευταίο ποίημα του Βίκτορ Χάρα
“Somos cinco mil” – “Είμαστε πέντε χιλιάδες”*

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1973 η Χιλή πέφτει στο σκοτάδι. Ο Στρατηγός Αουγκούστο Πινοσέτ με την στήριξη της CIA, τις πλάτες των Χιλιανών πλουτοκρατών και κληρικών ανατρέπει πραξικοπηματικά τη νόμιμη κυβέρνηση του Σαλαβαδόρ Αλιέντε. Ο τρόμος και η φρίκη που ακολούθησε δεν είχαν προηγούμενο.

Ο Βίκτορ Χάρα ήταν ένα θύμα ανάμεσα στα χιλιάδες θύματα της Αμερικανοκίνητης Χούντας. Εξευτελίστηκε, βασανίστηκε άγρια και δολοφονήθηκε εν ψυχρώ μαζί με άλλους συγκρατούμενους του.

Ποιο τίτλο να του δώσει κανείς; Του ηθοποιού, του τραγουδιστή, του τραγουδοποιού, του σκηνοθέτη, του ποιητή, του διδάκτορα υποκριτικής, του χορευτή, του πολιτικού ακτιβιστή; Πώς να χωρέσει η τεράστια αυτή μορφή του Βίκτορ Χάρα απλά σ' ένα ρόλο;

Ο Βίκτορ γεννήθηκε στις 28 Οκτωβρίου του 1932 στην περιοχή Λογκέν κοντά στην πρωτεύουσα Σαντιάγο της Χιλής. Παιδί αγροτικής οικογένειας,-όπως άλλωστε και η συντριπτική πλειοψηφία του λαού της Χιλής, περνά πολύ δύσκολα παιδικά χρόνια. Ο πατέρας του ήταν ο Μανουέλ Χάρα, αγρότης, ενώ η μητέρα του, η Αμάντα Μαρτίνεζ, γνωστή παραδοσιακή λαϊκή τραγουδίστρια της περιοχής που παρουσιαζόταν σε διαφορές γιορτές και γάμους.

Σε μικρή ηλικία μετακόμισε με την μητέρα του και τα αδέρφια του στην πρωτεύουσα εγκαταλείποντας πίσω τον αλκοολικό πατέρα. Η Αμάντα μεγάλωσε τα παιδιά της τραγουδώντας και διατηρώντας ένα μικρό φτωχικό ταβερνάκι κοντά σε μια αγορά του Σαντιάγο, όπου σέρβιρε σε εργάτες πρωινό.

Την μουσική την κουβαλούσε στο αίμα του. Έμαθε να χρησιμοποιεί την αγαπημένη του κιθάρα απ' τον γείτονα του Ομάρ Μπουλγκάρ, γνωστό στις περιοχές κιθαρίστα. Σύμφωνα με τον Ομάρ Μπουλγκάρ, ο Βίκτορ έμαθε να παίζει κιθάρα μόνο ακούγοντας και βλέποντας τον ίδιο όταν έκανε την καθημερινή του εξάσκηση από μια γωνία του δωματίου του.

Ο Βίκτορ πέρασε μέρος των μαθητικών του χρόνων έγκλειστος σε εκκλησιαστικό σχολείο της περιοχής. Μετά το θάνατό της



μητέρας του, στα 15 του χρόνια, ρίχτηκε στη βιοπάλη. Μόνος πλέον στον κόσμο, με τα αδέρφια του να μην έχουν τη δυνατότητα να του παραχωρήσουν στέγη, ο νεαρός Βίκτορ ξεκινά μια περιπετειώδη ζωή. Ξεκινά σπουδές στη Λογιστική αλλά τις σταματά και αποφασίζει να ακολουθήσει μια θρησκευτική σχολή και να γίνει ιερωμένος. Εν τέλει μετανιώνει και κατατάσσεται στον στρατό.

Μετά τον στρατό ψάχνοντας για δουλειά τυχαία βλέπει μια ανακοίνωση όπου ζητούνταν άτομα ώστε να λάβουν μέρος στην παράσταση “Carmina Burana”. Περνά από ακρόαση και επιλέγεται να λάβει μέρος στην παράσταση. Στην παράσταση αυτή γνώρισε για πρώτη φορά την Αγγλίδα χορεύτρια Τζόαν Τέρνερ, την οποία θαύμαζε ιδιαίτερα για τις χορευτικές της ικανότητες, και η οποία έμελλε να γίνει γυναίκα του. Μέσω της συμμετοχής του γνωρίζεται με το θίασο από μίμους του Ενρίκε Νοϊσβάντερ. Η ζύμωση του καλλιτεχνικά με τον θίασο αυτό και με τον μίμο Αλεξάντερ Τζοντορόφσκι θα του δώσουν τις γνώσεις και τις τεχνικές που θα τον βοηθήσουν να φοιτήσει τελικά στη Θεατρική Σχολή του Πανεπιστημίου της Χιλής.

Ως φοιτητής γνωρίζεται με τη διάσημη Χιλιανή φολκλορική τραγουδίστρια Βιολέτα Πάρα, η οποία τον εμπνέει στο να ασχοληθεί με μια μελέτη για τα λαϊκά και παραδοσιακά τραγούδια της Χιλής. Στις διακοπές κατά την περίοδο του θερισμού εργάζεται ως αγρότης σε μια φάρμα στο Ελ Κάρμεν, όπου γνωρίζεται με τον μάεστρο Ρατόν, ο οποίος ήταν οδηγός τρακτέρ, και συμμετέχει μαζί του στη χορωδία της περιοχής μελετώντας συνάμα τα παραδοσιακά τραγούδια.

Λίγο αργότερα θα γνωρίσει τον Αλεχάντρο Ρέγες, μέλος του συγκροτήματος “Kunkumen”, ο οποίος θα του ζητήσει να αναλάβει ως χορογράφος και κιθαρίστας του συγκροτήματος. Με τους “Kunkumen”, ένα συγκρότημα που είχε ως απώτερο στόχο να εντοπίσει και να διασώσει την φολκλορική μουσική, ανοίγεται ένας νέος δρόμος στη ζωή του Βίκτορ Χάρα.

Ταυτόχρονα αναλαμβάνει να σκηνοθετήσει κάποιες ερασιτεχνικές παραστάσεις. Μια απ’ αυτές, το “Parecido a la felicidad”, παίζεται σε γεμάτο θέατρο για βδομάδες και γι’ αυτό ακριβώς τον λόγο ο Χάρα αποκτά τη θέση του σκηνοθέτη στο Δημοτικό Θέατρο του Σαντιάγο. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Βίκτορ Χάρα, μη έχοντας πού αλλού να πάει τα βράδια, κοιμόταν στα καμαρίνια του Δημοτικού Θεάτρου.

Στη συνέχεια περιοδεύει για 6 μήνες στην Ευρώπη με τους “Κουνκουμέν”. Τυχαία, λόγω ασθένειας του τραγουδιστή, ο Βίκτορ Χάρα αναγκάζεται να τραγουδήσει στη Μόσχα ένα παραδοσιακό τραγούδι και αφήνει το κοινό άφωνο. Και κάπως έτσι ξεκινά μια νέα σελίδα στη ζωή του.

Σύντομα παντρεύεται την Τζόαν Τέρνερ και αποκτά μαζί της δύο κόρες, την Αμάντα και την Μανουέλα.

Η οικονομική κατάσταση στη Χιλή ήταν τραγική. Λοιμός, πείνα και άλλες αντιξοότητες έπλητταν τα χαμηλά στρώματα της κοινωνίας που πρέπει να σημειωθεί ότι αποτελούσαν τη συντριπτική πλειοψηφία του λαού. Οι αγρότες δυστυχούν, δουλεύοντας για τους ελάχιστους μεγαλογαιο-κτήμονες οι οποίοι μαζεύουν στα χέρια τους τον πλούτο που έχει παραχθεί δίνοντας πολύ λίγα στους εργαζόμενούς τους.

Ο Χάρα ένιωθε στο πετσί του την ασχήμια της κοινωνίας, γνώριζε πολύ καλά ποιος ήταν ο ταξικός του ο εχθρός, γνώριζε ποιος το μέρος έπρεπε να πάρει. Γι’ αυτό, και παράλληλα με τις υπόλοιπες του δραστηριότητες, εντάσσεται και ενεργεί μέσα από τις γραμμές του Κομμουνιστικού Κόμματος. Ρίχνεται παθιασμένα στον αγώνα της



εργατικής τάξης ενάντια στην κοινωνική αδικία και στο σάπιο πολιτικό σύστημα, χρησιμοποιώντας τα μοναδικά όπλα που γνώριζε να χρησιμοποιεί, τα οποία ξεσήκωναν και ταρακουνούσαν μεγάλο μέρος του λαού.

Τα όπλα του Χάρα δεν σκότωναν, δεν έσπερναν μίσος, ήταν η κιθάρα και η φωνή του, που έδεναν άριστα με το πηγαίο του ταλέντο και αγκάλιαζαν τον ταλαιπωρημένο λαό, κάνοντας τον ίδιο σύντομα δημοφιλή, όχι μόνο στη Χιλή, αλλά και σ' ολόκληρη τη Λατινική Αμερική.

Τη δεκαετία του εξήντα στη Χιλή αναπτύσσεται μέσω των τεχνών ένα κίνημα που επιζητά την πολιτική και κοινωνική αλλαγή στη χώρα. Ο Πάμπλο Νερούδα, η οικογένεια Πάρα, ο Ραούλ Ρουίζ και ο ίδιος ο Χάρα αποτέλεσαν τις σημαίες αυτού του κινήματος. Γύρω στο 1965 ο Χάρα, μαζί με τα αδέρφια Πάρα, Ισαμπέλ και Άνχελ, καθώς επίσης και τους Ρολάντο Αλαρκόν και Πατρίτσιο Μανς, δημιουργούν το κίνημα "*Nueva canción*", το οποίο μέσα από τα τραγούδια των μελών του διαδηλώνει ενάντια στον ιμπεριαλισμό, στις στρατιωτικές δικτατορίες και ενάντια στην εκμετάλλευση και εξαθλίωση της εργατικής τάξης.



Το 1966 ο Βίκτορ Χάρα ηχογραφεί το πρώτο του προσωπικό άλμπουμ με το όνομα "*Victor Jara*", ενώ την ίδια περίοδο θα αναλάβει την καλλιτεχνική διεύθυνση του δημοφιλούς μουσικού συγκροτήματος "*Quillapayun*" με το οποίο συμμετέχει και στο άλμπουμ τους «*Canciones folcloricas de America*». Το συγκρότημα ήταν γνωστό μέσα από τα τραγούδια του για την κοινωνική κριτική που ασκούσε και την ειρωνεία απέναντι στο σάπιο πολιτικό σύστημα.

Ο Χάρα έγινε ιδιαίτερα αγαπητός σ' ολόκληρο τον λαό της Λατινικής Αμερικής, που έβλεπε ένα καλλιτέχνη να ταυτίζεται πλήρως μαζί του και να εξελίσσεται ως γνήσιος κομμουνιστής. Εξαιτίας της έντονης διασύνδεσής του με το Κ.Κ. της Χιλής (μέλος Κ.Ε. ΚΚΧ) κατάφερε να γίνει μισητός στις "ανώτερες τάξεις", στα "καλά παιδιά της δεξιάς". Βέβαια σ' αυτό είχε συνδράμει και η εμφάνιση του το 1969 σε ένα σχολείο όπου τραγούδησε το "*Preguntas a Puerto Montt*". Το -τραγούδι αυτό έστειλε ένα άμεσο μήνυμα ενάντια στο υπουργείο εσωτερικών που είχε εκδιώξει από ανεκμετάλλευτη γεωργική γη 91 άστεγες αγροτικές οικογένειες.

Το 1970 ο Χάρα και το κίνημα "*Nueva Canción*" συμμετέχουν και στηρίζουν ενεργά τον προεκλογικό αγώνα του προοδευτικού σοσιαλιστή Σαλβαδόρ Αλιέντε.



Μαζί με τον μεγάλο Χιλιανό ποιητή Πάμπλο Νερούδα και άλλους προοδευτικούς ανθρώπους των τεχνών ακολουθούν τον Αλιέντε στις περιοδείες του, δίνοντας συναυλίες υποστηρίζοντας την προσπάθεια της αριστεράς να αναλάβει τα ηνία της χώρας, καθώς ήταν και η πρώτη φορά που η αριστερά αφηνόταν ελεύθερη να διεκδικήσει εξουσία με δημοκρατικά μέσα.

Τα τραγούδια του Sergio Ortega “Venceremos” - “Θα νικήσουμε” και το “El Pueblo Unido Jamas Sera Vencido” - “Λαός ενωμένος ποτέ νικημένος”, με τη συμμετοχή και του Βίκτορ Χάρα, αγκαλιάστηκαν από τον λαό και σίγουρα έπαιξαν τον δικό τους ρόλο στην εκλογή του Αλιέντε.

Το 1971 ο Βίκτορ, είδωλο πλέον της νεολαίας, ηχογραφεί τον δίσκο “El derecho der vivir en paz” - “Το δικαίωμα να ζεις ειρηνικά”, ένα καθαρά αντι-ιμπεριαλιστικό και συνάμα αντιπολεμικό άλμπουμ. Ταυτόχρονα κατέχει την έδρα του διδάκτορα στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο της Χιλής ενώ συνθέτει μουσική για το διάσημο συγκρότημα “Inti-Illimani”. Το 1972, και αφού είχε διοριστεί Πρέσβης Πολιτισμού της κυβέρνησης “Λαϊκής Ενότητας”, ξεκινά μια περιοδεία στην Λατινική Αμερική και επισκέπτεται το Λονδίνο υπό την ιδιότητα του σκηνοθέτη θεάτρου.

Αντιλαμβάνεται σύντομα το παιχνίδι που παίζεται στις πλατές του λαού της Χιλής. Η αυξανόμενη βία, οι κοινωνικές ταραχές που προκαλούνται από ξένα και ντόπια συμφέροντα, τον αναγκάζουν να διαδηλώσει τους φόβους του μέσα από τα τραγούδια του και ιδιαίτερα στο τραγούδι του “Manifiesto”, το οποίο είναι ίσως ένα από τα πιο προφητικά τραγούδια για το τί θα επακολουθούσε στη Χιλή. Ο ίδιος γίνεται συχνά αντικείμενο επιθέσεων από τον Τύπο της εποχής, ο οποίος αντιτίθετο στους σοσιαλιστές.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1973 το πρωί ο Βίκτορ Χάρα αποχαιρέτησε τη γυναίκα και τις δύο του κόρες για τελευταία φορά. Ακολούθησε κανονικά το πρόγραμμα του όπως είχε άλλωστε προτρέψει ο ίδιος ο πρόεδρος Αλιέντε μέσω ραδιοφώνου. Θα πήγαινε κανονικά στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο όπου εργαζόταν και θα παρευρισκόταν σε εκδήλωση την οποία θα προσφωνούσε ο Σαλβαδόρ Αλιέντε μιλώντας για τους κινδύνους που ελλοχεύει ο εμφύλιος πόλεμος και ο φασισμός, ενώ ο Χάρα θα εμπλούτιζε την εκδήλωση με τη μουσική του.

Δυστυχώς για τον λαό της Χιλής η 11η Σεπτεμβρίου του 1973 ήταν η αρχή μιας νέας σκοτεινής περιόδου στην ιστορία. Ο στρατηγός Αογκούστο Πινοσέτ και τα “παλικάρια” του βομβαρδίζουν το προεδρικό μέγαρο και καταλαμβάνουν την εξουσία με στρατιωτικό πραξικόπημα, με τη βοήθεια όπως πάντα και τις πλατές των ανώτερων τάξεων, της εκκλησίας, όπως βέβαια και με την τεχνική και άλλη υποστήριξη των ΗΠΑ μέσω της CIA και των οικονομικών της συμβούλων.

Το τι επακολούθησε εκείνου του Σεπτεμβρη δεν περιγράφεται. Εν ψυχρώ δολοφονίες αριστερών, απαγωγές, βασανιστήρια, καταστροφή του οτιδήποτε ήταν ή έμοιαζε σοσιαλιστικό, παραπέρα φτωχοποίηση της κοινωνίας, συνθήκες τρομοκρατίας και οτιδήποτε άλλο χαρακτηρίζει ένα βάρβαρο δικτατορικό καθεστώς.

Ο Βίκτορ Χάρα ήταν ανάμεσα στους χιλιάδες που οδηγήθηκαν στο στάδιο της Χιλής σε μια θηριώδη προσπάθεια της Χούντας να σιγήσει μια ολόκληρη κουλτούρα. Ο Χάρα μαρτύρησε μαζί με χιλιάδες άλλους συντρόφους του. Τον βασάνιζαν για μέρες ώσπου αποφάσισαν να τον γελοιοποιήσουν σπάζοντας του πρώτα τα δυο του χέρια και έπειτα δίνοντας του μια κιθάρα για να παίζει χλευάζοντάς τον.

Τελικά τον πυροβόλησαν 44 φορές όπως μαρτυρεί “η επιτροπή για την αλήθεια και τη συμφιλίωση στη Χιλή”. Στη συνέχεια, για να διασφαλιστεί ότι δεν θα συνέχιζε να εμπνέει μετά θάνατον τους Χιλιανούς, το καθεστώς κατέστρεψε όλες τις αρχικές ηχογραφήσεις των τραγουδιών του.

Οι δολοφόνοι του Χάρα, όμως, έχουν έστω και την υστάτη οδηγηθεί στη δικαιοσύνη. Τον Ιανουάριο του 2013, 40 χρόνια μετά τη δολοφονία του, η δικαιοσύνη στη Χιλή διέταξε τη σύλληψη οκτώ πρώην αξιωματικών του στρατού, οι οποίοι κατηγορούνταν για ην άγρια δολοφονία του.

Στα τέλη Δεκεμβρίου του 2013, ο δικαστής Μιγκέλ Βάσκες απήγγειλε κατηγορίες για ανθρωποκτονία κατά του Μπαριέντος, πρώην υπολοχαγού, και του Ούγο Σάντσες Μαρμόντι, πρώην συνταγματάρχη, ενώ οι άλλοι έξι άντρες κατηγορήθηκαν για συνέργεια.

Οι τέσσερις από τους κατηγορούμενους, συμπεριλαμβανομένου και του Σάντσες Μαρμόντι, παραδόθηκαν στις Αρχές. Επίσης, ο δικαστής δήλωσε ότι θα ζητήσει την έκδοση του Μπαριέντος, ο οποίος ζούσε στην Καλιφόρνια.

Οι τέσσερις, που συνελήφθησαν τον Δεκέμβριο, αφέθηκαν ελεύθεροι με εγγύηση περιμένοντας τη δίκη που είχε ορισθεί για τον Μάρτιο του 2014, ενώ οι συγγενείς του Χάρα και οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων απαιτήσαν να εκδοθεί από τις ΗΠΑ ο Πέδρο Μπαριέντος, ο οποίος θεωρείται ο ένας από τους δύο φυσικούς αυτουργούς της δολοφονίας. Τελικά ο Πέδρο Μπαριέντος το 2016 κρίνεται από το Πολιτειακό Δικαστήριο στη Φλόριντα ένοχος για τον θάνατο του Χάρα και το δικαστήριο εκδικάζει αποζημίωση 28 εκατομμυρίων υπέρ της οικογένειας Χάρα. Στη συνέχεια, δικαστήριο στο Σαντιάγο της Χιλής καταδικάζει σε 25 χρόνια κάθειρξης 7 πρώην στρατιωτικούς για την απαγωγή και τον θάνατο του Βίκτορ Χάρα. Επίσης το 2023, δύο εβδομάδες μετά τον θάνατο της Τζόαν Χάρα, ο Πέδρο Μπαριέντος, αφού πρώτα του είχε αφαιρεθεί η υπηκοότητα του ως πολίτη των ΗΠΑ, εκδίδεται στη Χιλή.



40 και 50 χρόνια μετά, στη Χιλή δεν ξέχασαν, οδήγησαν τους πραξικοπηματίες στο εδώλιο του κατηγορουμένου, θεωρώντας ότι μόνο με την ολοκληρωμένη διακρίβωση του τι συνέβη μπορεί η χώρα να πάει μπροστά. Στην Κύπρο, 60 χρόνια μετά το 64 και 50 χρόνια μετά το 74, σιωπούν, “κόβουν τη φωνή τους” όπως λέει και ο Αζίζ Νεσίν στο γνωστό του ποίημα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Τζόαν Χάρα μετά το 1973 αποτέλεσε μια από τις κορυφαίες προσωπικότητες οι οποίες ανέδειξαν τα εγκλήματα της δικτατορίας και αγωνίστηκαν με διάφορους τρόπους ενάντια στο καθεστώς του Πινοσέτ. Η Τζόαν, δημιουργώντας το Ίδρυμα Βίκτορ Χάρα, κατάφερε να διατηρήσει ζωντανή τη μνήμη και το έργο του και συνάμα να διαφωτίσει με

διάφορους τρόπους την κοινωνία της Χιλής, αλλά και τη διεθνή κοινότητα και, παράλληλα, ο αγώνας της διαδραμάτισε τεράστιο ρόλο για τις καταδίκες των χουντικών που ακολούθησαν. Το ίδρυμα Βίκτορ Χάρα παραμένει και σήμερα ενεργό υπό την καθοδήγηση της κόρης του, Αμάντα Χάρα.

Οι παρακαταθήκες του Χάρα και των συντρόφων του δεν έσβησαν ποτέ. Το 2019 οι Χιλιανοί, σε μια φοβερά παρατεταμένη αντίδραση όπου πρωτοστάτησαν και πάλι καλλιτέχνες, αντέδρασαν έντονα στις νεοφιλελεύθερες πολιτικές του προέδρου Πινιέρα με διαδηλώσεις που κράτησαν μήνες και που η καταστολή τους άφησε πίσω σχεδόν 1000 νεκρούς με θύτες την αστυνομία και παραστρατιωτικές ακροδεξιές οργανώσεις. Εν τέλει, στον απόηχο των διαδηλώσεων σταμάτησαν διάφορες αντιδραστικές νομοθεσίες του Πινιέρα, ο οποίος αναγκάστηκε να συστήσει επιτροπή για συνταγματική αναθεώρηση. Στη συνέχεια πέτυχαν να εκλέξουν δημοκρατικά τον Γκαμπριελ Μπόριτς, έναν από τους ηγέτες των διαδηλώσεων - ο νεαρότερος πρόεδρος που είχε ποτέ η χώρα.

Ο Βίκτορ Χάρα αποτέλεσε και αποτελεί σύμβολο αγωνιστικότητας ενάντια σε κάθε μορφή καταπίεσης και εκμετάλλευσης, ενάντια στον ιμπεριαλισμό και στον φασισμό. Αποτελεί το πρότυπο για κάθε σύγχρονο καλλιτέχνη που διακατέχεται από αξιοπρέπεια. Γιατί δεν μπορεί να λέγεσαι καλλιτέχνης και να επιζητάς να ακούγεσαι στην ευρύτερη μάζα του λαού χωρίς να έχεις ιδεολογική ταυτότητα. Δεν μπορείς να σφυρίζεις αδιάφορα στα τόσα προβλήματα που δημιουργεί το σημερινό φαύλο καπιταλιστικό σύστημα και να κρύβεσαι πίσω από την τάχα ανένταχτη, απολίτικη κουλτούρα. Έχεις υποχρέωση ως καλλιτέχνης να παίρνεις θέση ενάντια σε κάθε μορφής καταπίεση, πάντα στο πλευρό του αδικημένου και του κατατρεγμένου, όπου γης και ας πετάξεις, αν χρειαστεί, με τον Χάρα, τον Νερούδα, τον Λόρκα, τον Ρίτσο στα δικά τους αστέρια.



Το αστέρι του Χάρα λάμπει και στην κυριολεξία αιώνια στον ουρανό: όταν το 1973 ο Σοβιετικός Νικολάι Τσέρνιχ του Αστεροσκοπείου της Κριμαίας ανακάλυψε ένα αστεροειδή, του έδωσε το όνομα του Βίκτορ Χάρα.

Ο Μάριος Γεωργίου είχε ως πρόταξη στην παρουσίασή του απόσπασμα από το τελευταίο ποίημα που έγραψε ο Χάρα όντας κρατούμενος, **Somos cinco mil – Είμαστε πέντε χιλιάδες**, τις τελευταίες ώρες της ζωής του. Η Sarita Zuljević απάγγειλε ολόκληρο το ποίημα στα ισπανικά με μουσική υπόκρουση από τον Luis Eduardo Mena Ruebla. Ακολουθεί η μετάφραση στα ελληνικά όπως προβλήθηκε στην οθόνη.

Είμαστε πέντε χιλιάδες

Είμαστε πέντε χιλιάδες εδώ.
Σ' αυτό το μικρό μέρος της πόλης.
Είμαστε πέντε χιλιάδες.



Έξι απ' τους ανθρώπους μας χάθηκαν
στο στερέωμα ανάμεσα στ' αστέρια.

Ένας νεκρός, ένας χτυπημένος
όπως δεν πίστεψα ποτέ πως μπορείς
να χτυπήσεις έναν άνθρωπο.

Πόσοι να είμαστε συνολικά
στις πόλεις και σ' ολόκληρη τη χώρα;

Είμαστε εδώ δέκα χιλιάδες χέρια
που φυτεύουν
και δουλεύουν τα εργοστάσια.

Πόσοι άνθρωποι εκτεθειμένοι
στην πείνα, το κρύο, τον πανικό,
τον πόνο, την ηθική πίεση,
τον τρόμο και την παραφροσύνη!

Οι άλλοι τέσσερις θέλησαν να ξεφύγουν
απ' όλους τους φόβους τους,
ένας πηδώντας στο κενό,
άλλος χτυπώντας το κεφάλι στον τοίχο,
αλλά όλοι με καρφωμένο το βλέμμα του θανάτου.

Πόσο τρομακτικό είναι το πρόσωπο του φασισμού!



Αλλά ξαφνικά με χτυπάει η συνείδησή μου
και βλέπω αυτή την παλίρροια χωρίς παλμό
και βλέπω τον παλμό των μηχανών
και τους στρατιώτες να δείχνουν
ένα πρόσωπο μαίας γεμάτο γλυκύτητα.

Εκτελούν τα σχέδιά τους με ύπουλη
ακρίβεια χωρίς να νοιάζονται.
Το αίμα γι' αυτούς είναι μετάλλια.
Η δολοφονία είναι πράξη ηρωισμού.

Αυτός είναι ο κόσμος που δημιούργησες, Θεέ μου;
Για αυτό οι εφτά μέρες θαύματος και δουλειάς;

Σε αυτούς τους τέσσερις τοίχους υπάρχει
μόνο ένας αριθμός που δεν προχωράει.
Που αργά αργά εύχεται τον θάνατο.

Και το Μεξικό, η Κούβα και ο κόσμος;
Ας φωνάξουν για αυτή τη θηριωδία!

Είμαστε δέκα χιλιάδες χέρια
που δεν παράγουμε τίποτα.
Πόσοι είμαστε σε ολόκληρη τη χώρα;



Αυτό που δεν είχα δει ποτέ,
αυτό που έχω νιώσει
και αυτό που αισθάνομαι
θα αναδείξουν τη στιγμή...

Το αίμα του Συντρόφου Προέδρου
χτυπά πιο δυνατά από βόμβες και σκάγια.
Έτσι θα ξαναχτυπήσει η γροθιά μας.

Τραγουδάω, πόσο άσχημα μου βγαίνει
όταν πρέπει να τραγουδάω για τον τρόμο.
Για τον τρόμο που ζω,
για τον τρόμο που πεθαίνω,
τρόμος.

Να με βλέπω ανάμεσα σε τόσες
και τόσες στιγμές του απείρου
όπου η σιωπή και οι κραυγές
είναι το τέλος αυτού του τραγουδιού.

Το τραγούδι του Βίκτορ Χάρα *Manifiesto* ⁽²⁾/*Μανιφέστο*.

Ο Αντρέας Χρυσάνθου απάγγειλε τη μετάφραση του *Manifiesto* στα ελληνικά και στη συνέχεια ένα δικό του ποίημα, αφιερωμένο στον Βίκτορ Χάρα, με τίτλο “*Ματωμένη κιθάρα*”.

Μανιφέστο

Δεν τραγουδώ χωρίς σκοπό
μήτε γιατί έχω ωραία φωνή.

Τραγουδώ γιατί η κιθάρα μου
έχει δικιά της θέληση και νου,
γήινη καρδιά
και φτερά περιστεριού
και σαν αγιασμός
ευλογεί χαρές και λύπες.

Εδώ μέσα κλείστηκε το τραγούδι μου
όπως έλεγε η Βιολέτα.

Κιθάρα δουλεύτρα
γιομάτη ανοιξιάτικη πνοή
– όχι σαν τις κιθάρες των λεφτάδων...

Το τραγούδι μου είναι μια σκαλωσιά
που φτάνει στ’ άστρα
και φέρνει το δικό του μήνυμα
έτσι όπως χτυπά στις αρτηρίες
εκείνου που πεθαίνει
τραγουδώντας την αλήθεια.

Όχι για εφήμερη δόξα,
ούτε για μια φήμη που δε μου ανήκει,
αλλά σαν ένας σβώλος χώμα
που φτάνει ως τα βάθη της γης
εκεί που καταλήγουν όλα,
εκεί απ’ όπου αρχίζουν όλα...

Ένα τραγούδι ρωμαλέο
μένει πάντοτε καινούργιο.

Ματωμένη κιθάρα

ΑΛΑΣΙΟΣ - Αφιερωμένο στον Βίκτορ Χάρα

Ποιά τραγούδια ποθούσες τις νύχτες
με φεγγάρι και γέλιο στ' αλώνια;
Ύμνοι ήταν, θλιμμέν' αηδόνια,
των φτωχών. Να! γιατί τ' αγαπούσες.

Οι ρυθμοί ματωμένης κιθάρας
και το φέγγος πλατιών οριζόντων
ήταν, γροθιές στη ψευτιά των αρχόντων.
Αν τ' ακλούθησες ζεις, δεν πεθαίνεις.

Ανθρωπότητα κράτα, σηκώσου
με αιώνων φτερά. Μην τα χάσεις.
Γνώση, νους, τέχνη, επαναστάσεις,
κληρονομιά σου είναι. Χρυσός σου.

Απ' του χόρτου το χράμι στα χιόνια,
στα χωριά, στις πικρές πολιτείες,
σε γκρεμούς, σε σπηλιές, σε πλατείες
των ανθρώπων κυλά το ποτάμι.

Απ' του μαύρου το γείσο, στο άσπρο
του βορρά, δείξε μου τις πληγές τους.
Τη δική μου να βρώ στις φωνές τους
και να σκύψω, να τις προσκυνήσω.

Αχ και να 'χα πυρούμενα βέλη
στο τραγούδι μου, για τον σκοπό τους:
λευτεριά και ψωμί σαν το μέλι
σ' ένα μέλλον με φως: το δικό τους.

Δύο ακόμα εμβληματικά τραγούδια του Βίκτορ Χάρα: **Plegaria a un labrador** και **El Derecho de vivir en Paz**.

Plegaria a un labrador⁽³⁾ / Προσευχή σε ένα εργάτη

Σήκω και κοίτα τα βουνά του ανέμου,
του ήλιου, του νερού πηγές
Εσύ που των ποταμών την πορεία ελέγχεις
Εσύ που μαζί με τον σπόρο
της ψυχής σου το πέταγμα έσπειρες

Σήκω και κοίταξε τα χέρια σου
Τα χέρια δώσε με τον αδερφό σου
για να γίνετε πιο δυνατοί
Μαζί θα πορευτούμε με αίμα ενωμένοι
Σήμερα είναι η ώρα
που μπορούμε να κτίσουμε το αύριο

Απάλλαξέ μας
από τον δυνάστη μας στη δυστυχία,
της δικαιοσύνης και της ισότητας
το κράτος φέρε μας

Φύσηξε όπως ο άνεμος φυσάει
της χαράδρας το λουλούδι
Καθάρισε, όπως η φωτιά,
την κάννη του τουφεκιού μου

Να γίνει επιτέλους το θέλημά σου εδώ στη γη

Δώσε μας τη δύναμη και το κουράγιο
να πολεμάμε

Σήκω και κοίταξε τα χέρια σου
Τα χέρια δώσε με τον αδερφό σου
για να γίνετε πιο δυνατοί

Μαζί θα πορευτούμε με αίμα ενωμένοι
Τώρα και την ώρα του θανάτου μας.
Αμήν

El Derecho de vivir en Paz⁽⁴⁾ / Το δικαίωμα να ζούμε σε ειρήνη

Παρέμβαση Ρικάρντο Λόπεζ

Πριν 51 χρόνια, στις 15 Σεπτεμβρίου του 1973, ο φασισμός στην Χιλή δολοφόνησε τον μουσικό, τραγουδοποιό, ποιητή και θεατρικό σκηνοθέτη Βίκτωρ Χάρα. Στις 12 Σεπτεμβρίου, στο Καφενείο της Πέμπτης της Αριστερής Πτέρυγας, στη Λευκωσία, τιμήσαμε το έργο και την προσφορά του στη ζωή, τον πολιτισμό και τον αγώνα του Χιλιανού λαού. Καταθέτω εδώ το κείμενο της δικής μου παρέμβασης.

«Δεν τραγουδώ για χάρη του τραγουδιού»

Θα ήθελα να ξεκινήσω αυτή την αποψινή παρέμβαση μου με μια σκέψη: Αν ζούσε σήμερα ο Βίκτωρ Χάρα θα ήταν 92 χρονών. Ένας σεβάσμιος ηλικιωμένος που με υπερηφάνεια θα παρατηρούσε το μεγάλο δρόμο της ζωής του. Διερωτώμαι πόσα όμορφα τραγούδια θα είχε γράψει μέχρι τώρα, πόσο σπουδαίες δικές του θεατρικές παραστάσεις θα είχαμε παρακολουθήσει και σκέφτομαι πόσο πιο σημαντικές και βαριές θα ήταν οι πνευματικές αποσκευές της Χιλής σήμερα. Γιατί η σημασία της προσφοράς του Βίκτωρ Χάρα στον Πολιτισμό της χώρας μου, διατυπώνεται μες στη σκέψη για το τι θα μπορούσε να είχε κάνει αυτός ο άνθρωπος αν η ιστορία δεν είχε πάρει το δρόμο που της επιβλήθηκε.

Ο Βίκτωρ Χάρα ανήκει σε κείνο το είδος των δημιουργών που είναι πάντα παρόντες, σε εγρήγορση, και αντιδρούν άμεσα στην κάθε πρόκληση της κάθε εποχής. Με την τέχνη τους προσπαθούν να ανοίξουν δρόμους που οδηγούν τη ζωή έστω και ένα βήμα πιο εμπρός. Λίγες μέρες πριν τις προεδρικές εκλογές του 1970, που οδήγησαν στην εκλογή του Σαλβαντόρ Αγιέντε στην προεδρία της Χιλής, η Συνδικαλιστική οργάνωση της χώρας κάλεσε σε γενική απεργία. Τα πάντα παρέλυσαν, και σε μια συγκέντρωση που γινόταν έξω από τον Κεντρικό Σταθμό των Τρένων στο Σαντιάγο, ένας αστυνομικός πυροβόλησε στο πρόσωπο έναν νεαρό εργάτη, ο οποίος λίγες ώρες αργότερα πέθανε. Ο Βίκτωρ έγραψε τότε ένα από τα πιο όμορφα του τραγούδια «Με τη ψυχή γεμάτη σημαίες», που ερμήνευσε ο ίδιος, λίγες μέρες μετά, στην έναρξη του Φεστιβάλ Νέο Χιλιανό Τραγούδι. «Εκεί, κάτω από τη γη,/ Δεν κοιμάσαι, αδερφέ, σύντροφε./ Η καρδιά σου ακούει την άνοιξη να ανθίζει/που, όπως κι εσύ, πνέοντας με τους ανέμους θα'σαι /Θαμμένος εκεί μπροστά στον ήλιο,/ η νέα γη σκεπάζει το σπόρο σου,/ η ρίζα βαθιά θα βυθιστεί/και το λουλούδι της νέας μέρας θα γεννηθεί.» Την ημέρα της λήξης του φεστιβάλ το τραγούδι παρουσιάστηκε από το συγκρότημα Κίλαπαγιούν και μετατράπηκε αμέσως σε κάλεσμα αγώνα. Το «Σε θυμάμαι Αμάνδα» το ξέρετε όλοι. Στο τραγούδι αυτό ο Βίκτωρ μετατρέπει τα ονόματα των γονιών του Μανούελ και Αμάνδα σε δυο νέους εραστές που μάχονται για μια καλύτερη ζωή. Όπως και ο Φεντερίκο Γκαρσία Λόρκα υμνεί τις πέντε το απόγευμα εκείνο που στοίχισε τη ζωή του Ιγνάσιο Σαντσές Μεχίας, ο Βίκτωρ υμνεί τα πέντε λεπτά των δυο εραστών, τα πέντε λεπτά που όλα τα φωτίζουν, τα πέντε λεπτά που τους κάνει να ανθίσουν.

Άκουσα για πρώτη φορά ένα τραγούδι του Βίκτωρ Χάρα το 1967 στη Λειψία, όπου σπούδαζα. Ήταν ένα ερωτικό τραγούδι, γραμμένο για τη συντρόφισσα της ζωής του, τη Joan Turner. «Περιστεράκι θέλω να σε δω». «Περιστέρι θέλω να σου πω/ πως είμαι μόνος μου και σ'αγαπώ/ πως φεύγει μου η ζωή/ γιατί σε νοιώθω τόσο μακριά. Περιστεράκι θέλω να σε δω». Θέλω να πω ότι ο Βίκτωρ Χάρα ως ολοκληρωμένος καλλιτέχνης και άνθρωπος δεν περιορίστηκε στο να γράψει αποκλειστικά πολιτικά τραγούδια. Πάμπολλα είναι τα παραδείγματα που βρίσκουμε στα τραγούδια του. Το 15ο ποίημα του Νερόντα, που μελοποίησε ο ίδιος, «Μ'αρέσεις καθώς σιωπάς, γιατί είσαι σαν απύσχα». Ή το «Όταν πηγαίνω στη δουλειά, σε σκέφτομαι. Σε σκέφτομαι και στους δρόμους της γειτονιάς. Σε σκέφτομαι, ζωή μου σε σκέφτομαι».

Η 11η Σεπτεμβρίου του 1973 κτύπησε και ισοπέδωσε τα πάντα. Ο Βίκτωρ Χάρα ακολουθώντας τις οδηγίες του κόμματός του, παρουσιάστηκε στον χώρο εργασίας του, το Πολυτεχνείο του Σαντιάγο. Οι οδηγίες ήταν να γίνει αντίσταση στο πραξικόπημα. Ο πατέρας μου, που διεύθυνε το βιβλιοπωλείο του Πολυτεχνείου, βρισκόταν και εκείνος στον ίδιο χώρο. Ο στρατός μπήκε στο Πανεπιστήμιο στις 12 Σεπτεμβρίου, σκότωσε έναν ασαφή αριθμό ανθρώπων, και τους υπόλοιπους τους κράτησε για ώρες κάτω από τον ήλιο του Σεπτεμβρη, προτού τους μεταφέρει στο Στάδιο Χιλή, στο κέντρο του Σαντιάγο. Σε κείνο το Στάδιο, ο Βίκτωρ είχε εμφανιστεί πολλές φορές σε συναυλίες δικές του. Εκεί έγραψε το τελευταίο του ποίημα: «Είμαστε πέντε χιλιάδες εδώ/σ' αυτό το μικρό κομμάτι της πόλης/ είμαστε πέντε χιλιάδες/ Πόσοι είμαστε συνολικά/ στις πόλεις και σ' όλη τη χώρα;». Στις 14 Σεπτεμβρίου, σύμφωνα με τη διήγηση του πατέρα μου, αποφασίστηκε η μεταφορά των κρατουμένων στο Εθνικό Στάδιο, που είχε μεγαλύτερη χωρητικότητα. Ο πατέρας μου είδε όταν ένας αξιωματικός του στρατού έβγαλε τον Βίκτωρ Χάρα από την ούρα και τον μετέφερε άλλου, προφανώς για να τον σκοτώσουν. Την ίδια σχεδόν αφήγηση άκουσα από συμφοιτητή μου, που βρισκόταν και εκείνος στο Στάδιο Χιλή.

Έχουμε μπροστά μας, λοιπόν, ένα άνθρωπο που βγαίνει έξω από τα πλαίσια του συνηθισμένου ήρωα, του ήρωα που θυσιάστηκε άσκοπα. Για το θέμα αυτό κάποια χρόνια μετά το πραξικόπημα ο πρώην Γ.Γ. του Κομμουνιστικού Κόμματος της Χιλή, Λούις Κορβαλάν, εξέφρασε την άποψη ότι το κόμμα είχε διαπράξει τεράστιο λάθος σπρώχνοντας το Βίκτωρ Χάρα στο θάνατο, αντί να τον προστατεύσει. Τα ερωτήματα πολλά, μέχρι σήμερα καμιά απάντηση. Αυτό το λάθος, όμως, δεν μπορεί να διορθωθεί, ωστόσο ο Βίκτωρ Χάρα ζει στα τραγούδια του, και στα όσα άγγιξε και τα μετέτρεψε σε τέχνη. Σας ευχαριστώ.

***Venceremos*⁽⁵⁾ / Θα νικήσουμε**

Ο ύμνος της Λαϊκής Ενότητας της Χιλή.

Παρέμβαση Luis Eduardo Mena Puebla (έγινε στα ισπανικά – η μετάφραση, από τη Sarita Zuljević και τον Πάνο Σαματά, προβαλλόταν στην οθόνη).

Χθες συμπληρώθηκαν 51 χρόνια από το πολιτικό/στρατιωτικό πραξικόπημα που έγινε στη Χιλή στις 11 Σεπτεμβρίου 1973. Ένα γεγονός που σήμανε το τέλος κάθε μορφής Δημοκρατικής/ Συνταγματικής Οργάνωσης της Κυβέρνησης του Σαλβαδόρ Αγιέντε και του Χιλιανού Λαού.

Ο Ιμπεριαλισμός και η Χιλιανή Πολιτική και Οικονομική Δεξιά δεν μπόρεσαν να ανεχθούν τον Δημοκρατικό, Λαϊκό Θρίαμβο της συνασπισμένης Αριστεράς και χρησιμοποίησαν τις Ένοπλες Δυνάμεις για να καταστρέψουν τη Συνταγματική Τάξη της Χιλή με βία και προδοσία.

Το πραξικόπημα διέλυσε κάθε μορφή Κοινωνικής Οργάνωσης, Συντεχνιακή – Πολιτική – Αγροτική – Φοιτητική, που υποστήριζε το Πρόγραμμα της «Λαϊκής Ενότητας» και της Κυβέρνησής της.

Ο Πολιτισμός ποτέ δεν υπήρξε δυνατό στοιχείο και μέρος της παράδοσης της Δεξιάς. Γι' αυτό, εκατοντάδες άνθρωποι του Πολιτισμού, μέλη και υποστηρικτές της ΛΑΪΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ διώχθηκαν, φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν, εκτελέστηκαν, μετά την επικράτηση του Πραξικοπήματος.

Στις 11 Σεπτεμβρίου 1973 άρχισε το πιο επώδυνο στάδιο στην ιστορία του Χιλιανού Λαού το οποίο επέβαλαν τα όργανα της Χούντας (Στρατός, Αστυνομία κ.λπ.) αλλά και πολιτικοί συνένοχοι, ειδικότερα πολιτικά στελέχη της Χιλιανής Χριστιανοδημοκρατίας και της Κεντροδεξιάς ευρύτερα. Σήμερα, θυμόμαστε εκείνους που αγωνίστηκαν στα χρόνια που ακολούθησαν, για την Αλήθεια, τη Δικαιοσύνη και την Αποκατάσταση όσων υπέφεραν και χάθηκαν εκείνη την περίοδο.

Από την αρχή της εκστρατείας και την ανακοίνωση της υποψηφιότητας του Σαλβαδόρ Αγιέντε συστρατεύονται Αριστεροί όλων των αποχρώσεων, άνθρωποι δεσμευμένοι στον αγώνα για κοινωνικές αλλαγές. κοινωνικοί αναλυτές, διανοούμενοι, άνθρωποι της τέχνης και του πολιτισμού, όπως η μεγάλη Violeta Parra, η Margot Loyola, Gabriella Pissarro, Hector Pavez, μεταξύ πολλών άλλων.

Σημαντική επίσης ήταν η συστράτευση και συνεισφορά του Pablo Neruda, του Nicanor Parra, του Pablo de Rocca, του Αργεντινού Atahualpa Yupanqui, του Κουβανού Carlos Puebla, του εμβληματικού Κουβανέζικου Συγκροτήματος πολιτικής μουσικής “Nueva Trova Cubana”.

Κατ’ αυτό τον τρόπο ο Χιλιανός Πολιτισμός συμβάλει με μια δυνατή συμμετοχή και συστράτευση στη διαδικασία για την Κοινωνική/Πολιτική Αλλαγή που η Χιλή βιώνει κατά τις δεκαετίες του ’60 και ’70. Άνδρες και Γυναίκες, μέσα από την καθημερινή βιοπάλη και τις ασχολίες τους γίνονται μέρος του πολιτισμού της ΛΑΪΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ και συμμετέχουν ενεργά σε αυτή τη διαδικασία.

Κατά τη δεκαετία του ’60 γεννιέται το «Νέο Χιλιανό Τραγούδι» (La Nueva Cancion Chilena), το οποίο υιοθέτησαν και προώθησαν ποιητές, καλλιτέχνες, τραγουδοποιοί και όσοι ταυτίστηκαν στην πορεία με το κοινωνικό, πολιτικό και πολιτιστικό concept, το οποίο στη συνέχεια -αρχές της δεκαετίας του ’70- εκφράστηκε πολιτικά με το κίνημα της ΛΑΪΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ και τον ηγέτη της Σαλβαδόρ Αγιέντε.

Αυτή την περίοδο αναβιώνει το Στρατευμένο Χιλιανό Λαϊκό Τραγούδι, στο οποίο ενσωματώνονται όργανα, ρυθμοί και άλλα στοιχεία της ευρύτερης Λατινοαμερικάνικης μουσικής.

Η Κουβανική Επανάσταση έδωσε μια σημαντική ώθηση στη ανάπτυξη του «Νέου Χιλιανού Τραγουδιού», το οποίο γίνεται εργαλείο στις εκλογικές εκστρατείες για τον θρίαμβο του Σαλβαδόρ Αγιέντε, ενσωματώνοντας σε αυτές, μεγάλες μουσικές δημιουργίες.

Ένας από τους δημιουργούς που συμμετέχουν ενεργά ήταν ο Βίκτορ Χάρα (Victor Jara).

Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του Αγιέντε, ο Βίκτορ Χάρα εργάστηκε ως καθηγητής στο Τεχνικό Κρατικό Πανεπιστήμιο της Χιλής, συνδυάζοντας παράλληλα με αυτό τη δραστηριότητα του στο Θέατρο ως σκηνοθέτης και επιπλέον συμμετέχοντας στη δημιουργία και την ανάπτυξη καινούργιων μουσικών σχημάτων, όπως οι Quilapayún και οι Inti-Illimani, αλλά και συνθέτοντας τραγούδια δικά του.

Στις 11 Σεπτέμβρη 1973, ήδη από την πρώτη μέρα του Πραξικοπήματος συνελήφθη από την Χούντα στον τόπο της δουλειάς του, στο Πανεπιστήμιο. Βασανίστηκε με τον πιο βάρβαρο τρόπο και δολοφονήθηκε μερικές μέρες μετά στο «Στάδιο Χιλή» - «Estadio Chile» (Κλειστό γήπεδο μπάσκετ).

Σήμερα το γήπεδο αυτό φέρει το όνομά του στη μνήμη του: ESTADIO VICTOR JARA.

Ο Victor Jara άφησε μια σημαντική μουσική δημιουργία που ζει στο χρόνο. Κατανόησε τη σημασία της διάσωσης της Λαϊκής Παράδοσης και της εμβάθυνσης στη Λαϊκή Σοφία. Είναι χωρίς αμφιβολία ένα από τα Σύμβολα της Στρατευμένης Μουσικής στη Χιλή, στη Λατινική Αμερική και σε όλο τον κόσμο.

Καταγόταν από ταπεινή αγροτική οικογένεια. Παρόλα αυτά, το ταλέντο, η δημιουργικότητα και η εργατικότητα του μας άφησαν μια μουσική δημιουργία διαχρονική και με τον δικό του, ιδιαίτερο τρόπο μιας αναμφισβήτητης ποιότητας με θεματική που συγκινεί: Η Αδελφοσύνη, η Αναζήτηση της Κοινωνικής Δικαιοσύνης, η Ομορφιά, η Χαρά της Ζωής, η Καταγγελία της Κατάχρησης Εξουσίας των Ισχυρών και πάνω απ’ όλα η Αγάπη.

Για πάνω από 50 χρόνια το έργο του διαπερνά το παγκόσμιο και γίνεται γνωστό σε όλες τις χώρες. Οι γενιές που ακολούθησαν χρωματίζουν με την εικόνα και τα τραγούδια του τους δρόμους της Αμερικανικής Ηπείρου, για τον Φτωχό, τον Ταπεινό και τον Αδικημένο. Ένα αμάλγαμα Λαϊκής Κουλτούρας, Αντίστασης και Αγώνα για Δικαιοσύνη και Ισότητα, κληρονομιά στον Απλό Άνθρωπο.

Ο μεγάλος έρωτας της ζωής του ήταν η Τζόαν Χάρα, η γυναίκα και συντρόφισσά του με την οποία είχε δύο κόρες. Αγγλίδα μπαλαρίνα και Πολιτική Ακτιβίστρια, η Τζόαν πήρε τη Χιλιανή υπηκοότητα μετά το γάμο της με τον V.J.

Υπήρξε σύμβολο θάρρους και αγωνιστικότητας για την αναζήτηση της Αλήθειας και για Δικαιοσύνη για τα βασανιστήρια και τη δολοφονία του συζύγου της και των υπόλοιπων πολιτικών κρατούμενων και των αγνοουμένων κατά τη διάρκεια της Δικτατορίας. Η Τζόαν Χάρα πέθανε πέρυσι τον Νιόβρη σε ηλικία 96 ετών.

Απόψε θυμόμαστε και στεκόμαστε αλληλέγγυοι με τους Καλλιτέχνες, τους Διανοούμενους και τους ανθρώπους του Πολιτισμού σε όλο τον κόσμο οι οποίοι ταυτίζονται με τους αγώνες της Εργατικής Τάξης και όλων των εργαζομένων για κοινωνίες καλύτερες, δικαιότερες και πιο ανθρώπινες.



Η Χιλή θυμόταν, η Χιλή ξεσηκώθηκε,

και τραγούδησε ξανά:

El Pueblo Unido Jamás Será Vencido⁽⁶⁾**/Λαός ενωμένος ποτέ νικημένος - Οκτώβρης 2019, Plaza de la Dignidad/Πλατεία της Αξιοπρέπειας, με τους Inti-Ilumani.**

- (1) *Zamba del Che* <https://www.youtube.com/watch?v=x3i5DLtLt7g>
- (2) *Manifiesto* <https://www.youtube.com/watch?v=Qzb6-ePCkpU>
- (3) *Plegaria a un labrador* <https://www.youtube.com/watch?v=U5PFx6DgwWs>
- (4) *El Derecho de vivir en Paz* <https://www.youtube.com/watch?v=GSZ5bC0WIGw>
- (5) *Venceremos* <https://www.youtube.com/watch?v=LwOEmEnFkgk>
- (6) *El Pueblo Unido Jamás Será Vencido* https://www.youtube.com/watch?v=Cuzl_QTBIWI